

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

X. An sensus in sua cognitione falli queant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

Responso pro
quia vide et
iam in d. 11.
21. Metaph.
sect. 1. an. 7.

iam deperdebit ab illa in conservari. Quia quoties effectus est imperfecta participatio suae causae, ab ea pendet in conservari. Ad hoc respondimus 2. Physicorum, quæst. 5. de causis, divisione 4. dependentiam in conservari saepe provenire magis ex natura formæ, & subiecti, quam ex causalitate. Ad hæc: species externa ideo quidem pendet ab obiecto, quia prodit ut quædam imperfecta participatio illius: at sensatio exterior producit in sensu interiori speciem, tanquam perfectam sui similitudinem, quam interior sensus iuxta naturalem suam dispositionem optimè conservare potest.

10.
3. assertio.

Sit tamen tertia conclusio. Probabile est species interiores resultare in interiori sensu ex propria illius efficientia. Hanc conclusionem probabimus infra lib. 4. cap. 2. agentes de speciebus intelligibilibus. Nunc verò declaratur ex supra dicta sympathia, seu consensione potentiæ cognitionis cognoscendum propter radicationem in anima eadem. Nam eo ipso, quod anima per externum sensum cognoscit, ad præsentiam talis cognitionis absque vlla eius actiuitate resultat ab interno sensu effectiue interna species, hac enim de causa eiusmodi simplices species sensus interior non semper efformat, quia videlicet non semper datur in exteriori prævia aliqua cognitio obiecti. Hæc conclusio nullam præ se fert absurditatem, sed diciturque probabilis primò, quod nunquam satis rationi consonet putare externam sensationem efficere speciem interiore, cum cognitio non sit productiva alterius qualitatis à se distinctæ realiter: gratis ergo consuetum videtur id externæ sensationi attribuire. Secundo, quia non redditur sufficiens ratio, quare species interior non pendeat in consequari à sensatione externa, si est imperfectior effectus. Tertiò, quia similes alia consensiones reperiuntur in potentiis vitalibus eiusdem animæ, nam vna operante alia operatur, & non aliter: ergo similiter in præsentia. Denique hic dicendi modus consonat cum statuendo infra de intellectu, ideoque placet magis, quamvis modus alius in secunda conclusione positus non sit improbabilis.

Suadetur
primò.

Secundo.

Tertiò.

Quarto.

11.

De speciebus
compositis ex
sensibus.

Ex his constat quid dicendum sit de speciebus compositis ex sensibus, quando scilicet internus sensus species simplices componit, dum, exempli gratia, montem aureum imaginatur: de tali enim cognitione est difficultas, an fiat per duas species montis, scilicet, & aurum, an per vnicam tantum representantem montem aureum. Dicitur Thomas locis citandis infra in cap. 18. affirmare videtur hoc secundum, quod probabile fiet, si exponatur, non quidem de primo actu, quem certe simplices tantum species antecesserant, ac per modum vnius ad ipsum eliciendum concurrerant, sed de reliquis in posterum ob relictam iam ex priori illo actu vnicam speciem. Quod etiam sit credibile ab experientia. Qui enim nunquam cognovit montem aureum, ut illumingat, prius concipit singulas partes cum quadam successione, quod signum est in ea compositione vltimum fuisse speciebus vtriusque partis: at deinceps absque noua compositione, & transcurso imaginatur facile montem aureum ob relictam scilicet in potentia speciem vnicam illius representantem.

12.
De speciebus
in sensu
aliorum
placitum.

Denique circa species insensatas, ut in fine numeri quinti dicebamus, notandum dupliciter cognosci à sensu interiori, vel sub extrinseca illa ratione, quæ sensibus exterioribus obicitur, vel sub alia magis abdita ratione. Ex hac ergo duplici ratione, & cognitione duplex solet induci species in interiori sensu, sensata scilicet, & insensata, quod enim ad representandas has rationes duplex requiritur species patet, tum ex earum diuersitate,

tum quia stat representari vnam, altera non representari: lupus enim habet speciem alterius lupi representantem illum tantum sub ratione lupi, ouis verò representantem præterea sub ratione inimici: sunt ergo species distinctæ. Porro si verum est species has insensatas dari, non possunt sanè fieri ab obiecto ut constat, ex dictis: vnde necessariò dicendum fieri à potentia interiori, media cognitione rei sensatæ, in qua fundatur illa superior ratio non sensata: itaque si ouis, v.g. per speciem sensatam lupum cognoscat, ut sic resultabit, propter naturarum contrarietatem, in eadem, vel alia potentia species representans illum sub ratione inimici, quæ in alio lupi non resultabit, cum dictam contrarietatem non habeant.

Mihi tamen probabilius videtur species insensatas non distinguere à sensatis, sed per eandem speciem, quæ ouis, v.g. representat lupum cognosci ab illa sub ratione inimici: primò quia nulla est necessitas distinguendi, nam statim ac sentit ouis lupum, sentit esse inimicum, potest ergo per eandem speciem vtrumque iudicare: quod verò in lupi alio possit vnam iudicium sine alio inueniri, non arguit diuersitatem in speciebus, cum per eandem valeat vna potentia plura, quam altera cognoscere, & iudicare propter diuersam virtutem, aut diuersum instinctum naturæ. Et confirmatur primò. Nam aus nondum experta pluuiam (ut pote fortè verno tempore nata) ventum sentiens ad tutum locum se recipit: quis autem credat eam ex cognitione venti elicere speciem representantem pluuiam venturam: per eandem ergo speciem, qua cognouit ventum, naturali instinctu iudicat illum esse fugiendum, nec talis fugæ rationem querit, aut pluuiam cognoscit, quam nullam viderat: simile ergo erit in cognitionibus brutorum similibus. Secundo non solum superfluum, sed etiam impossibile videtur rationem inimicitie representari à sensibili specie abstracto modo: quo enim pacto species sensibilis representans sub ratione lupum sub ratione inimici, nisi representando sub hac figura, hoc colore, odore, &c. ergo impossibile est, quod species representans sub ratione insensata, distincta sit ab specie representante sub sensata: ratio ergo illa insensata non est representabilis ab specie materiali, ut abstracta à ratione sensata, sed ut modus quidam in illa fundatus, atque adeò non oportet dictas species distinguere.

Ex quibus omnibus colligitur vltima conclusio, respectu sensuum interiorum necessariò esse ponendum aliquem sensum agentem intentionales species. Hæc patet ex dictis, quod verò Aristoteles hoc nunquam dixerit non vrget, multa enim alia præterit, alia exactè non tractauit: fatemur quidem S. Thomam 1. part. quæst. 77. art. 3. ad primum, hanc actiuitatem specierum videri denegare omnibus sensibus, sed fortasse, ut supra diximus, de sensibus loquitur quantum ad primam receptionem specierum, quæ fit ab obiecto, ex qua originatur cuiuscunque alterius speciei productio.

CAPVT X.

De sensu in cognitione sua falli possit.

Questio de veritate, & fallitate actus cognoscendi communis est omnipotentis cognitionis, tamen quia metaphysica, non est exactè de sensibus tractanda: sed solum dicemus de eorum nonnulla cognitione, quoniam Aristoteles id etiam tetigit. Est ergo supponendum veritatem cognitionis consistere in conformitate iudicii, & rei, de qua fertur. Duplex verò est iudicium, nempe complexum, & simplex, & in vtroque potest esse veritas suo modo, scilicet complexa, & simplex, incomm-

n. 6. si cum
nomen falsi
tatu in d. p.
p. 1. n. 1.
Conclusio
etiam au-
tore. d. p. 8.
Metaph.
Prima an-
tiquorum o-
pinio.
a. Opinio.

incomplexa, vt exposuimus latè in primo peri-
hermen. Hic ergo quæstio solum est de veritate,
vel falsitate incomplexa, cum in sensibus, de quib-
us disputamus, cognitio complexa non reperia-
tur. Hoc posito fuit prima opinio Academicorum,
nullum sensum habere posse iudicium certum,
contra quos disputat Cicero in quæstionibus Aca-
demicis, Tertull. lib. de Anima, cap. de quinque sen-
sibus. Secunda fuit Epicureorum, nunquam decipi
sensum in suo iudicio, contra quos etiam arguit
ibidem Cicero, & D. Aug. 8. de ciuit. c. 7. Aristoteles
vero 2. de anima, c. 7. ex parte tradit hanc opinio-
nem, dum ait sensum circa proprium sensibile nu-
quam errare, & Albertus 2. de Anima, tractat. 3. c. 1.
rationem affert, quia ex natura sua sensus incli-
natur ad tale obiectum, inclinatio autem nature
semper est ad verum, & nunquam ad falsum, sicut
intellectus non potest falli in assensu primorum
principiorum, quia ad illa habet naturalem incli-
nationem. Et confirmatur, quia si sensus posset
falli, nulla esset certitudo in scientijs, maxime in
philosophia, quæ à sensibus ducit originem, primo
Posterior. c. 18. & 1. Ethicorum, c. 7.

2. Difficultas potissima in præsentem est de sensibus
externis, de quibus Aristoteles pronuntiauit circa
sensibilia tum communia, tum etiam per accidens,
falli posse, circa propria vero minime. Quæ sen-
tentia quoad sensibilia per accidens est manifesta,
quia ab illis non immutatur sensus, vnde facile
hallucinari potest, vt etiam docet experientia. At
quoad sensibilia communia, & propria, est diffi-
cultas nam sicut potest falli visus iudicans rem esse
tantæ quantitatis, cum sit maioris, ita potest
falli iudicans rem esse huius coloris, cum sit alterius.
Sit tamen prima conclusio. Circa sensibile pro-
prium adæquatum non potest falli sensus, vt visus
non potest falli iudicans rem esse coloratam, neque
auditus iudicans hunc esse sonum. Rationem indi-
cat D. Thom. 1. part. q. 85. a. 6. quod potentia ferri
nequeat extra suum adæquatum obiectum: ergo
id, quod cognoscit, necessario debet contineri in-
tra latitudinem eius: non ergo circa illud falli po-
test. Solum est aduertendum, quale nam sit adæ-
quatum obiectum, nam in visu colores etiam ap-
parentes (vt vocant) ad eius obiectum spectant.
Atque prædicto modo explicant multi differen-
tiam constitutam à Philosopho inter sensibile pro-
prium, & commune, quod in ordine ad proprium
adæquatum falli non possit sensus, possit tamen
in ordine ad commune.

3. Sit tamen secunda conclusio. Circa sensibile
commune absolute sumptum, non potest falli sen-
sus, quare ex hac parte non videntur differre sen-
sibile proprium, & commune. Probatur, nam licet
visus possit decipi iudicando rem tantæ, vel tantæ
magnitudinis, falli tamen non potest, iudicando
habere magnitudinem, nec similiter falli potest
iudicando habere figuram, licet falli possit, sitne
illa triangulus, an quadrangulus: at vero in tribus
alijs sensibilibus etiam si in communi sumantur,
potest falli sensus, eo quod sunt magis extrinseca,
seu remota à proprijs obiectis. Respondent tamen,
qui vniuersaliter assignant dictam differentiam
inter sensibile proprium, & commune, potentiam
ab intrinseco non posse falli circa adæquatum sen-
sibile proprium, quia intrinsecum illi est, non pos-
se ferri extra illud, circa sensibile autem commune
posse falli, per se loquendo, licet per accidens circa
aliquod non fallatur, propter intrinsecam con-
nexionem, quam habet cum aliquo proprio, vt
quantitas habet cum re visibile, quæ doctrina pro-
babilis est, quauis cauillum etiam pati possit, quia
potentia ex propria quoque ratione, ac per se ex-
tensionem in obiecto postulat, atque adeo ab in-
trinseco habet, quod circa illud falli non possit.

Tertia conclusio. Tam circa sensibilia propria,
quam circa communia in particulari sumpta, po-
test falli sensus. Vtrumque constat experientia, sed
vt intelligatur totius conclusionis ratio, recolend-
um, in sensatione interuenire productionem
speciei, deinde sequi actum sentiendi: quoniam ergo
species ipsa principium est cognitionis, ideo co-
gnitio semper conformis prodit speciei, semper e-
nim talis cognoscitur res, qualis representatur
per speciem, atque ad hanc solam conformitatem
attendens citatus Albertus dixit sensum falli non
posse: sed ad pauca respexit, est enim ultra recolend-
um, speciem non semper representare obiectum
vt representari deberet, ideoque per talem speci-
em non cognosci obiectum prout est, eoq. modo
sensum falli, cum in eo iudicio, quo res prout à
parte rei habet, vel non habet, non autem prout
reliet in specie, veritas, & falsitas consistit, vt no-
tauit optime D. Thom. 1. q. 17. a. 2. ad 1. & q. 85. Cur
autem species non representet rem, vt represen-
tari deberet, vna causa est organi indispositio: sic
infirmus iudicat amaram, rem dulcem, quia lin-
gua suffusa est amarore. Vnde Aristotel. 5. de Gene-
ratione animalium ca. 2. scriptum iudicium exquisi-
tum differentiarum soni, atque odoris in synce-
ritate sensorij positum esse. Altera est medium in-
dispositum, quæ est similis priori, organum enim
quasi medium est quoddam intrinsecum. Tertia
causa esse potest fitus, & distantia obiecti, sic colo-
res in collo columbæ apparent, quia sic positam
lux ferit eo modo, vt species illos colores repræ-
sentantes diffundat, cum tamen ij colores in collo
non existant.

Quarta conclusio. Facilius decipitur sensus cir-
ca sensibilia communia, quam circa propria, quæ
est differentia ab Aristotele intentata, quare si impe-
dimenta tollantur, omniaq. requisita ad sint, circa
nullum eorum decipietur. Probatur prima pars
conclusionis. Nam visus facile decipitur circa quæ-
ritatem, difficile autem circa colorem: sic à lō-
ge rem albam cognoscit, decipitur autem circa il-
lius quantitatem, vel distantiam, vel circa alia sen-
sibilia communia multo facilius. Ratio vero est,
quia sensibile proprium virtute sua immutat sen-
sum, sensibile autem commune non sic, quare, & c.
quam quidem differentiam (vt secunda parti co-
clusionis satisfaciamus) explicat Aristoteles 3. de
Anima, text. 161. dicens circa sensibilia propria er-
rorem non contingere, aut quam paucissimum, i-
demque sentit S. Thom. 1. p. loc. cit. & lect. 13. lib. de
Anima, dum ait sensum falli per se circa sensibile
commune, per accidens vero circa proprium. Vlti-
ma vero pars conclusionis patet ex dictis. Nam
ablatis impedimentis ex parte potentia, & medij,
atque obiecto debite applicato, non est vnde pos-
sit irrepere deceptio: obiectum enim naturaliter
agit, ac proinde si non impediatur perfectam im-
primit sui similitudinem: sensus deinde naturali-
ter conformatur in cognitione speciei, quam re-
cipit: ergo, & c. Et confirmatur argumentis pro Al-
berto in fin. num. primi, quæ non aliud probant,
vnde Alexand. 1. de Anima, c. 12. Themist. 1. 2. c. 21. &
Comment. text. 65. aiunt sensus non falli, si sensu-
ria, fitus, & media rectè habeant, & hæc de quæ-
stione præsentem nam de modo, quo contingit fal-
li sensum interiorem, melius dicitur cap. 31.

CAPVT XI.

Virum aliquis sensus possit cognoscere
proprium actum.

Hæc quæstio partim pertinet ad explicationem
obiecti sensibilis, partim ad explicationem ac-
tus potentia sensitua, & partim ad explican-
dam vim ipsius sensitua potentia, inuesti-
gamus